

ЗАБОРОНА ЦЕНЗУРИ В КОНТЕКСТІ ГАРАНТУВАННЯ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ

**Поклонська Ольга - здобувач кафедри конституційного права України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого**

УДК 342.732:070.13

Articolul analizează interzicerea cenzurii ca element principal de asigurare a libertății de producție, de difuzare a informațiilor în masă și de garantare a activității profesionale eficiente a jurnaliștilor. Se dovedește că o societate democratică modernă tinde spre a interzice cenzura, spre libertatea de vorbire și de exprimare, ce stă la baza unei societăți democratice, informare gratuită în masă, care nu numai că exprimă valorile umane universale și ajută la dezvoltarea potențialului de personalitate, ci este de asemenea, baza vieții spirituale a societății și un instrument de întărire a identității statului. O atenție deosebită este acordată analizei experienței internaționale pozitive și adaptării legislației ucrainene la aspecte legate de interzicerea cenzurii și protecția juridică a drepturilor jurnaliștilor.

Cuvinte cheie : cenzură, interzicerea cenzurii, statul de drept, diversitatea ideologică, libertatea de exprimare, activitate jurnalistică.

В статье анализируется запрет цензуры, как главный элемент обеспечения свободы производства, распространения массовой информации и гарантии эффективной профессиональной деятельности журналистов. Доказывается, что современное демократическое общество стремится к запрету цензуры, к свободе слова и самовыражения, т.к. одной из основ демократического общества является свободная массовая информация, которая не только выражает общечеловеческие ценности, помогает раскрыть потенциал личности, но и является основой духовной жизни общества и инструментом укрепления идентичности государства. Особое внимание уделяется анализу положительного международного опыта и адаптации украинского законодательства к вопросам, касающимся запрета цензуры и юридической защиты прав журналистов.

Ключевые слова: цензура, запрет цензуры, правовое государство, идеологическое многообразие, свобода слова, журналистская деятельность.

The article analyzes the prohibition of censorship as the main element in ensuring freedom of production, dissemination of mass information and guaranteeing effective professional activity of journalists. It is proved that a modern democratic society seeks to ban censorship, freedom of speech and expression, because one of the foundations of a democratic society is free mass information that does not only express universal human values, helps to reveal the potential of the individual, but also is the basis of the spiritual life of society and an instrument for strengthening the identity of the state. Significant attention is paid to the analysis of positive international experience and the adaptation of Ukrainian legislation to issues related to the prohibition of censorship and the legal protection of journalists' rights.

Keywords: censorship, prohibition of censorship, rule of law, ideological diversity, freedom of speech, journalistic activity.

Постановка проблеми. Заборона цензури в правовій державі вважається головним принципом функціонування преси, радіо та телебачення, є обов'язковим елементом режиму демократії та необхідно умовою забезпечення для індивідів та їх об'єднань політичного плюралізму та культурної багатоманітності. В цілях юридичного захисту права журналістів на свободу вираження поглядів, вкрай важливо аби журналістська діяльність здійснювалась незалежно від державного контролю. Першочерговою метою регулювання діяльності засобів масової інформації в демократичному суспільстві стає сприяння розвитку незалежних та плюралістичних ЗМІ, що тим самим забезпечує здійснення права населення отримувати інформацію з різних джерел. Заборона державної цензури постає головним елементом забезпечення свободи виробництва та розповсюдження масової інформації, оскільки існування цензури завжди було пов'язане з антидемократичними діями правлячих кіл суспільства, з переслідуванням політичного та соціального інакомудства, прогресивної творчості.

Актуальність теми. Інституту цензури, як багатоаспектному явищу, що пов'язане із типом державного устрою, присвятили свої роботи українські та зарубіжні вчені: А.І. Марущак, Н.І. Петрова, В.М. Якубенко, О.А. Баранов, Т.М. Слінько, Т.М. Горяєва, С.І. Григор'єв, Г.В. Жирков, А.В. Блюм, К.Г. Критіанс, М. Фаулер К.Б. Річардсон, В.В. Речицький, А.Г. Ріхтер, І.Є. Марцоха та інші. На сьогоднішній день саме заборона цензури та свобода масової інформації сприяють пошуку ефективних шляхів реалізації національної політики, формують стабільні умови для створення та укріплення демократії та правової держави.

Виклад основного матеріалу. Заборона цензури, свобода вираження думок і переконань, свобода масової інформації складають основу розвитку сучасного суспільства і демократичної держави. Ступінь цих свобод значною мірою залежать від того, наскільки закони конкретної держави відповідають загальноприйнятим міжнародним нормам, інтересам громадянського суспільства в цілому й конкретного індивідуума [1, с. 15-16]. На думку Т.М. Слінько, міжнародно-правові норми, які

регламентують право людини і громадянина на інформацію у сучасному світі, не можна розглядати тільки у межах конкретної, окремо взятої держави [2, с.143].

С.А. Куликова вважає, що запроваджуючи цензуру усного і друкованого слова, виправдовуючи секретність чи переслідування інакомислячих, влада виправдовує свої дії різними причинами і підставами. Подібні підстави часто бувають неправомірними, тобто міжнародне право не визнає їх достатніми для встановлення обмежень, і вони є лише приводом для придушення критики та інакомислення або приховують інші незаконні цілі [3, с. 13]. А. Архіпова стверджує, що основна ідея цензури – визнання права держави обмежувати поширення інформації, яку вона вважає шкідливою або небажаною [4]. З огляду на це, слід погодитися з думкою С.В. Шевчука, що у випадку обмеження свободи вираження думки кожна людина може відчутти у певній мірі тиск держави, оскільки не відомо, яка думка буде заборонена наступного разу. Суспільні проблеми, тобто ті, що стосуються усіх, повинні обговорюватися публічно. Цей процес підвищує ефективність прийняття і виконання державних рішень, зокрема законів, і робить суспільство більш стабільним [5, с. 5]. На думку Є.В. Каплій, за будь-яких обставин влада повинна діяти так, щоб забезпечити плюралізм ЗМІ і свободу слова. У свою чергу, ЗМІ зобов'язані надавати об'єктивну інформацію, не порушувати її правдивості, дотримуватися моральних норм і основних прав людини [6, с. 158].

Сьогодні загальною тенденцією розвитку міждержавних відносин у сфері свободи засобів масової інформації і, відповідно, правової підтримки журналістської діяльності є процеси глобалізації та посилення універсалізму у розумінні прав і свобод людини. Як зазначають В.Т. Кабишев та Г.М. Комкова, міжнародні стандарти прав людини ґрунтуються на визнаних будь-якою сучасною державою гуманістичних цінностей, які вимагають до себе однакового ставлення усіх держав не залежно від державного устрою, національної специфіки та історичних традицій. [7, с. 19]

Універсальні міжнародні стандарти свободи масової інформації подаються в документах

Організації Об'єднаних Націй і базуються на нормах Декларації прав людини від 10 грудня 1948 р. [8] та Міжнародному пакті про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. [9] Від самого початку у міжнародних документах було закріплено дві фундаментальні свободи – свобода вираження думки і свобода пошуку, одержання і передачі інформації. Друк й інші форми масового поширення думок й інформації розглядалися як способи реалізації зазначених свобод. Важливе значення мають положення Міжнародного пакту про громадянські політичні права, де закріплено обмеження права на вираження своєї думки і права на пошук, одержання і поширення будь-якої інформації (ч.1. ч. 2 ст. 20, ч. 3 ст. 19). [9]

Почесний професор Іллінойського університету в Урбана-Шампейн, фахівець з питань ЗМІ, Кліффорд Крістіанс зазначає: «Керуючись нашими ідеалами, ми заклали основу великого парадоксу в теорії демократії: свобода не може бути абсолютною, не може обійтися без цензури. Свободу треба обмежувати на всіх рівнях і в усіх сферах: політичній, урядовій, громадській, виробничій і діловій, щоб впорядкувати суспільство. Те, що ми найбільше цінуємо, слід вживати дозовано». [10, с. 571]

Для визначення неприпустимості цензури важливим є документ Софійської Декларації з підтримки незалежних і плюралістичних засобів інформації від 13 вересня 1997 р., у якому стверджується, що свобода масової інформації має найважливіше значення для розвитку і збереження демократії, оскільки «двоєдина функція друку полягає у передачі інформації та ідей, що викликають суспільний інтерес, а також у тому, щоб здійснювати моніторинг за діяльністю органів влади». У зв'язку з цим у документі наголошувалося на неприйнятності «будь-яких форм прямої чи непрямої цензури». [11] Міжнародні стандарти у сфері прав людини також встановлює Європейська конвенція з прав людини та основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. та інші документи Ради Європи. [12]

Як приклад розглянемо справу Найджела Вінгроу проти Об'єднаного королівства. [13] Британський режисер написав сценарій і знімав 18-хвилинний фільм під назвою «Марево

екстазу» про життя святої Терези Авільської, яка жила у 16 столітті і марила Ісусом Христом. Автор подав відеокасету до Британського управління класифікації фільмів для того, щоб отримати сертифікат, який дозволяв би йому продавати фільм, віддавати у прокат чи демонструвати в інший спосіб. Управління відхилило заявку на тій підставі, що автор тлумачив тему святості у спосіб, який може образити релігійні почуття віруючих і що такі дії автора згідно з британським законодавством є богохульством. Оскарження Вінгроу цього рішення у національних судах Британії виявилось безуспішним. Європейський суд у цій справі визнав дії Британії правомірними як необхідним у демократичному суспільстві обмеженням права заявника.

Важливу роль у визначенні міжнародних принципів свободи масової інформації відіграли Декларація про засоби масової інформації і права людини від 23 січня 1970 р. (затверджена Резолюцією 428 (1970) Парламентської Асамблеї Ради Європи) [14] та Декларація про свободу вираження думки й інформації від 29 квітня 1982 р. (прийнята Комітетом міністрів). [15] У Декларації про засоби масової інформації і права людини чітко розмежовуються поняття правомірного обмеження свободи вираження думки (яке закріплене у Європейській конвенції з прав людини) і цензурою як одним з видів державного контролю.

16 січня 1987 р. у Лондоні прийнято Хартію свободи друку, у якій задекларовано, що «свобода друку забезпечує свободу народу». З цієї тези випливає головне положення – «будь-яка цензура, пряма чи непряма, неприйнятна». У зв'язку з цим «законодавство і практику, що обмежують право засобів масової інформації вільно збирати і поширювати інформацію, необхідно відмінити, а органи місцевої і центральної влади не повинні втручатися у зміст повідомлень, що передаються чи публікуються, а також обмежувати доступ до джерел інформації». Хартія закликає владу країни не піддавати органи інформації ніякій економічній чи іншій дискримінації, надавати незалежній пресі вільний доступ до усіх матеріалів і технічних засобів, необхідних для виходу друкованої продукції, а також теле- і радіомовлення. [16]

Аналіз міжнародних документів дає підстави дійти висновку про те, що втручання у свободу вираження думки не може бути виправдане ні за яких умов; однак за певних обставин обмеження свободи вираження думки, як і доступу до інформації можуть бути виправданими. «Вирішальним критерієм правомірності обмеження вираження думки є спосіб його застосування: чи не призведе воно до повної відмови від свободи слова заради будь-якого конкурентного права чи інтересу. Загальний принцип можна сформулювати так: «Свобода – правило, її обмеження – виняток». Тягар доказування обґрунтованості тієї чи іншої заборони повинна нести влада, яка її встановила, також повинна бути передбачена можливість оскаржити заборону за допомогою незалежної від виконавчої влади процедури, наприклад, у суді». [16]

С.А. Куликова підкреслює, що наприкінці ХХ століття «акцент зі свободи масової інформації як абсолютної цінності переноситься на незалежність і плюралізм ЗМІ як гарантії виконання ними своєї основної функції – сприяти одержанню достовірної інформації та формувати власну думку споживачів інформаційних послуг». [17]

А.Г. Ріхтер, у свою чергу, зазначає, що у багатьох документах Ради Європи увага акцентується на тому, що влада не може бути єдиним монополістом інформації. За будь-яких обставин вона повинна забезпечувати плюралізм ЗМІ, свободу вираження різних думок. [19, с. 25] Незалежні ЗМІ, як підкреслює Комітет Організації Об'єднаних Націй з прав людини, відіграють значну роль у політичному процесі. «Вільний обмін інформацією і думками з державних і політичних питань між громадянами, кандидатами та обраними представниками має виключно важливе значення. Це потребує свободи друку й інших ЗМІ, які можуть висловлюватися з суспільно значущих питань без цензури чи обмежень й інформувати суспільство». [20]

Інститут цензури як багатоаспектне явище, що пов'язане з певним типом державного устрою, досліджували українські й російські вчені, зокрема А.І. Марущак, Н. І. Петрова, В. М. Якубенко, О.А. Баранов [21, 22,

23], Т.М. Горяєва С.І. Григор'єв, Г.В. Жирков, А.В. Блюм. [24, 25, 26, 27] Характерно, що останнім часом все більше російських вчених активно підтримують ідею державної цензури. Захисником цензури є І.Є. Марцоха, який зазначає, що «цензура є фактором стримування деструктивних інформаційних явищ і гарантує інформаційно-психологічну безпеку особистості і суспільства в цілому. ... В Конституції Російської Федерації 1993 р. зафіксовані антицензурні політико-правові принципи, які гарантують свободу думки і слова, переконань, масової інформації, перекладу, а також літературної, художньої і наукової творчості тощо. Багато діячів мистецтва, культури, освіти, представники традиційних конфесій стверджують, що звільнення від ідеологічного гніту, інформаційних заборон з боку держави і правлячої партії, утвердження плюралізму думок призвели не стільки до позитивних, скільки до негативних, а то й небезпечних для духовно-моральної безпеки суспільства явищ (утвердження цінностей «суспільства споживача», культивування насилля, порнографії тощо)». [28] М.С. Трофімов дійшов висновку про «необхідність перегляду підходів до конституційної заборони цензури в Росії». [29] М.В. Солодовников уточнює: «В Росії утворюється парадоксальна ситуація, коли за відсутності механізмів належного контролю і захисту моралі, культурних цінностей, прав дитини від впливу шкідливої інформації, діяльність ЗМІ не завжди збігається з інтересами суспільства. ЗМІ часто зловживають визнаною за ними свободою, а це означає, що необхідна у тому чи іншому вигляді цензура як механізм соціального контролю». [30]

І.Є. Марцоха визначає цензуру як контроль державних і громадянських інститутів за змістом, випуском і реалізацією друкованої продукції, театральних вистав, кінофільмів, теле- і радіопередач, приватного листування, Інтернету, відеоігор, комп'ютерних ігор, мережі комунікацій для того, щоб не допустити або обмежити поширення ідей і відомостей, які влада і суспільна думка визнають такими, що є небезпечними для національної безпеки держави. [32] Н.І. Петрова і В.М. Якубенко додають, що цензура – це вимога до учасників

інформаційних процесів попередньо узгодити з державними органами, іншими організаціями чи фінансовими групами зміст повідомлень і матеріалів у ЗМІ з метою контролю та обмеження, накладання заборони на поширення повідомлень, матеріалів або їх частин. [33] Т.М. Радько називає цензурою контроль офіційної влади за змістом, випуском і розповсюдженням друкованої продукції, змістом і виконанням (показом) сценічних постановок, радіо- і телепередач, а інколи і приватного листування (перлюстрація) для того, щоб не допустити або обмежити поширення ідей чи відомостей, які влада визнає небажаними і шкідливими. [34]

На думку А.Г. Ріхтера, цензура являє собою систему державного нагляду за друком і ЗМІ. За формами контролю вона поділяється на попередню і каральну, може поділятися на загальну (внутрішню і закордонну) та відомчу (військову, духовну тощо). За способом реалізації цензура може бути попередньою і наступною. [35] З юридичної точки зору цензура може бути тільки попередньою (державною). Попередня цензура включає будь-які процедури – як формальні, так і неформальні, які забороняють публікацію. Важливою формою попередньої цензури є надання державними органами обов'язкових вказівок видавцям, редакторам та ін. Ці керівні вказівки можуть набувати різної форми – від обов'язкових або рекомендаційних документів до простих застережень чи прохань, що висловлюються особисто або по телефону. Існування попередньої цензури можливе там, де переважають державні телебачення, радіо, друк. Саме через них захищають свої інтереси посадові особи і політичні сили. За певних умов цензурою можна називати і сам факт існування ЗМІ, які фінансово й адміністративно підпорядковані органам влади. Це підтверджує практика призначення редакторів і керівників державних ЗМІ, збільшення чи обмеження фінансування їх діяльності, створення привілеїв для збору інформації, створення і розповсюдження продукції. Саме наявність системи державних ЗМІ відрізняють мас-медіа низки країн колишнього СРСР від західних, у яких державні органи друку і телерадіомовлення не тільки не ство-

рюються, а й нерідко забороняються законом. Відтак, лише відмова від державного управління ЗМІ може гарантувати усунення цензури, принаймні у широкому розумінні цього слова.

Прикладом застосування попередньої цензури може бути справа «Обсервер» і «Гардіан» проти Великобританії». За вказівкою уряду Великобританії було порушено кримінальну справу про заборону публікації мемуарів колишнього працівника секретної служби Великобританії у зв'язку із розголошенням конфіденційної інформації. Газети «Обсервер» і «Гардіан» опублікували короткі анонси публікації і деякі деталі змісту мемуарів. Суд виніс попередню постанову про тимчасову заборону публікації мемуарів про імовірно незаконну діяльність Служби безпеки Великобританії. Пізніше книга була опублікована в США, ніяких спроб перешкодити ввезенню примірників на територію Великобританії не було.

На думку Європейського суду, застосовані заборони були обмеженням свободи вираження думки заявників. Однак такі заходи були спрямовані на законну мету – підтримання авторитету судової влади. Оскільки клопотання про заборону публікації ґрунтувалося на доказах збитків, яких зазнає Служба безпеки Великобританії, воно повинно було бути спрямоване на досягнення законної мети захисту державної безпеки. Публікація мемуарів в США (іноземні ЗМІ не підсудні британським судам) позбавила сенсу збереження конфіденційності їх змісту, і суд дійшов висновку, що потенційна шкода, про яку йшлося у клопотанні Генерального аторнея щодо продовження заборони – недостатня причина для задоволення клопотання. Інформація стала доступною з інших джерел. Суд дійшов висновку, що у демократичному суспільстві подальше втручання не було необхідним і визнав порушення свободи вираження думки заявників. [36]

Євроінтеграційна стратегія України передбачає відповідну політику у сфері ЗМІ. У ст. 15 Конституції України цензуру заборонено: «Суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності. Жодна ідеологія не може визнаватися державою як обов'язкова. Цензура заборонена». [37] Таке формулювання не пе-

редбачає винятків і підлягає безумовному виконанню. [38, с. 202] Т.М. Слінько вважає, що проголошене ст. 15 Основного Закону України положення про те, що суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичного та ідеологічного плюралізму, є одним із основоположних принципів життєдіяльності українського суспільства, який безперечно визнає верховенство демократії, права і свободи людини та громадянина. [39, с.5]

Конституційна заборона на цензуру не є незмінним поняттям і розвивається у законодавстві про ЗМІ та правозастосовчій практиці. При цьому дане поняття розширюється відповідно до демократизації політичної системи.

У ст. 24 нової редакції Закону України «Про інформацію», який було прийнято Верховною Радою України 13 січня 2011 р., подається визначення поняття «цензура», а саме: «будь-яка вимога, спрямована, зокрема, до журналіста, засобу масової інформації, його засновника (співзасновника), видавця, керівника, розповсюджувача, узгоджувати інформацію до її поширення або накладення заборони чи перешкоджання в будь-якій іншій формі тиражуванню або поширенню інформації». [40]

О. Калмиков зазначає, що журналістику ніяк не можна назвати незалежною від політики і державної ідеології. Журналістика завжди або підтримує державу, або навпаки знаходиться в опозиції до влади. [41] Тому важливим є п. 2 ст. 24 Закону України «Про інформацію», у якому зазначається: «Забороняються втручання у професійну діяльність журналістів, контроль за змістом поширюваної інформації, зокрема з метою поширення чи непоширення певної інформації, замовчування суспільно необхідної інформації, накладення заборони на висвітлення окремих тем, показ окремих осіб або поширення інформації про них, заборони критикувати суб'єкти владних повноважень, крім випадків, встановлених законом, договором між засновником (власником) і трудовим колективом, редакційним статутом».

На підставі заборони цензури в Законі України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», де йдеться про те, що друковані ЗМІ є незалежними, а також про заборону створення та фінансування державних

органів, установ та організацій і посад для цензури масової інформації [42]; у Законі України «Про телебачення і радіомовлення», де сказано про заборону цензури інформаційної діяльності телерадіоорганізації [43] і у Законі України «Про інформацію», де було узагальнено положення про заборону цензури ЗМІ, О.А. Баранов робить висновок, що конституційні норми у сфері цензури в українському законодавстві відповідають положенням європейських міжнародних документів. [44, с. 202] Отже, законодавство України забороняє цензуру інформаційної діяльності друкованих засобів масової інформації, телерадіоорганізації, а також цензуру інформації, що поширюють інформагентства.

Прикладом може бути цивільна справа за позовом ОСОБА 1 до Редакції Бородянської районної газети «Вперед» про порушення права на звернення та свободу думки і слова позивача внаслідок бездіяльності відповідача. До суду з позовною заявою звернувся Х., мотивуючи її тим, що для друку в районній газеті він відправив статті «Одним даю, в інших відбираю», «Як здешевити газ?», «Соціальні ініціативи чи стратегія». Жодна із його статей не була надрукована.

На запит до редакції офіційної відповіді він не отримав і вважає, що до його статей було застосовано цензуру, а також позивач вбачав замовчування суспільно значимої відкритої публічної інформації, уникнення критики органів виконавчої влади. Редактор газети позовну заяву не визнала, бо ніхто не має права зобов'язати редакцію опублікувати відхилений нею твір, лист інші матеріали чи повідомлення, якщо інше не передбачено законодавством.

Суд постановив визнати незаконною відмову редакції газети надати обґрунтовану офіційну відповідь заявнику на його письмовий запит та визнати безпідставною і незаконною відмову редакції газети публікувати статті. [45]

А.І. Марущак визначає основні критерії розпізнавання цензури: повинна бути вимога (письмова чи усна) щодо попереднього узгодження інформації, що поширюється; повинна накладатися заборона чи перешкоджання в будь-якій іншій формі тиражуванню або поширенню інформації; подібні негативні дії

повинні спрямовуватися проти ЗМІ (як друкованих, так і аудіовізуальних), журналіста, головного редактора, організації, що здійснює випуск засобу масової інформації, його засновника (співзасновника), видавця, розповсюджувача; зазначені негативні дії (а так само і бездіяльність, наприклад, нефінансування ЗМІ відповідно до встановлених законом чи договором положень) повинні здійснювати органи державної влади, органи місцевого самоврядування або їх посадові особи». [46]

Г.Г. Почепцов звертає увагу на те, що закон забороняє створення і фінансування державних органів, закладів, установ і організацій для цензури масової інформації [47]. Але практика діяльності ЗМІ, зазначає Т.М. Слінько, свідчить, що у нашому суспільстві реально існує цензура (відкрита і прихована), спрямована не на захист основних державних інтересів, а на захист інтересів та іміджу окремих політичних сил і чиновників. Це особливо проявляється у сфері телебачення і радіомовлення, де виконавча влада часто підтримує тематично однокі програми. [48]

Незважаючи на те, що Законом України «Про інформацію» передбачено, що відповідальність за порушення законодавства про інформацію несуть особи, винні у цензурі, а ні адміністративної, ні кримінальної відповідальності за цензуру прямо не передбачено. Хоча «цензорів» теоретично можна притягнути до кримінальної відповідальності за зловживання (перевищення) владою або службовим становищем та за перешкоджання законній професійній діяльності журналістів.

А.І. Марущак також додає, що перешкоджання законній професійній діяльності журналістів – це протиправне створення перепон, обмежень, заборон щодо одержання, використання, поширення та зберігання інформації окремим журналістом (журналістами) чи ЗМІ. Воно може виражатися у: здійсненні цензури; примушуванні до поширення певної інформації; незаконному вилученні тиражу друкованої продукції; забороні програми до ефіру; недопущенні журналіста до участі у пресконференції; безпідставній відмові в акредитації ЗМІ чи окремому журналістові; безпідстав-

ній відмові від поширення певної інформації тощо». [49]

Висновки. Підбиваючи підсумки, можна зробити висновок, що досвід України в період незалежності засвідчив необхідність надійних правових гарантій демократії, серед яких важливе місце, безсумнівно, належить свободі думки та слова, свободі інформації в усій багатоманітності її проявів, та, перш за все, забороні цензури та гарантуванню прав журналістів. Слід зазначити, що на законодавчому рівні українські журналісти захищені дуже добре, але практика часом диктує свої умови. Українське законодавство у питаннях, що стосуються заборони цензури та гарантування прав журналістів, в цілому відповідає положенням міжнародних актів стосовно регулювання професійної журналістської діяльності, але вимагає подальшого вдосконалення.

Література

1. Рихтер А.Г. Международные стандарты и зарубежная практика регулирования журналистики / А.Г. Рихтер. // Учебное пособие. Издание ЮНЕСКО. – М. – 2011. – С.15-16. – 360 с.
2. Слінько Т.М. Міжнародно-правові гарантії реалізації права людини і громадянина на інформацію / Т.М.Слінько // Наше право. – 2013. – № 12. – С. 142-148.
3. Куликова С. А. Конституционный запрет цензуры: понятие, признаки и гарантии / С. А. Куликова // Информационное право. – 2011. - № 2. – С. 12 -16
4. Архипова А. Цензура в России. // 2011. – Электронный ресурс. Режим доступа: <http://starland.ru/cenzura-v-rossii>
5. Шевчук С.В. Положення Конституції України стосовно поваги гідності, свободи думки і слова та вільного вираження поглядів і переконань особи, невтручання в особисте та сімейне життя особи, захисту від порушення недостовірної інформації про особу / С.В. Шевчук // Судова практика у справах за позовами до ЗМІ: матеріали наук.-практ. конф. (м. Київ, 13–14 трав. 1999 р.). – Т. 1. – К., 1999. – С. 14–15
6. Каплий Е.В. Конституційно-правові засади організації та діяльності засобів масової інформації в Україні // Дисертація канд. юрид.

наук: 12.00.02, Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – Одеса, 2014. – 230 с.

7. Кабышев В.Т., Комкова Г.Н. Запрет дискриминации в российском и международном праве / под ред. проф. В.Т. Кабышева // Саратов, 2003. – С. 19. – 122 с.

8. Всеобщая декларация прав человека Организации Объединенных Наций (Принята резолюцией 217 А (III) Генеральной Ассамблеи ООН от 10 декабря 1948 года) // Офіційний вісник України від 15.12.2008, – № 93, с. 89, стаття 3103, код акту 45085/2008. [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015

9. Международный пакт о гражданских и политических правах. (Резолюция (2200 А (XXI) Генеральной Ассамблеи от 16 декабря 1966 года.) / Организация Объединенных Наций // Юридичний вісник України. – 2004. – № 49. – С. 83-86.

10. К.Г. Крістіан, М. Фаулер, К.Б. Річардсон. Медіаєтика: практичні випадки та моральні міркування / пер. з англ. О. Король; наук. ред. Н. Зражевська // Львів: Видавництво Українського католицького університету. – 2014. – 592 с.

11. Софійська декларація ООН; Декларація, Міжнародний документ від 13.09.1997. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_572.

12. Европейська конвенція з прав людини та основоположних свобод // Рим, 4 листопада 1950 року – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www1.umn.edu/humanrts/instrree/Rz17euroco.html>

13. Европейская конвенция о защите прав человека. Право и практика. Уингроу (Wingrove) против Соединенного Королевства Судебное решение от 25.11.1996. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.echr.ru/documents/doc/2461494/2461494.htm>.

14. Резолюция № 428 (1970) Консультативной ассамблеи Совета Европы «Относительно Декларации о средствах массовой информации и правах человека» (23 января 1970 года) // [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_107.

15. Декларация комитета министров совета Европы о свободе выражения мнения и ин-

формации (Принята на 70-ой сессии Комитетом Министров 29 апреля 1982 г.) // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://echr-base.ru/deklar_svob.jsp.

16. Хартия свободы печати Лондон 16 января 1987 года. // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://docs.cntd.ru/document/901945348>.

17. Свобода слова и цензура – Институт Прав Человека // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.brights.ru/text/b4/Chapter2.htm

18. С.А. Куликова. Конституционный запрет цензуры в контексте международных стандартов свободы массовой информации. // Ленинградский юридический журнал. – Выпуск № 3 / 2012. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/>

19. А.Г. Рихтер. Международные стандарты и зарубежная практика регулирования журналистики: учебное пособие. // Издание ЮНЕСКО. – М. – 2011. – 360 с.

20. Замечание общего порядка № 25 Комитета Организации Объединенных Наций по правам человека, 12 июля 1996 г. // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://hrlibrary.umn.edu/russian/gencomm/Rhrcom25.html>

21. Марущак А.И. Информационное право: доступ до інформації. Навчальний посібник / А.И. Марущак // К.: КНТ. – 2007. – 532 с.

22. Петрова Н., Якубенко В. Медіа-право // К.: ТОВ «Київська типографія». – 2007. – 276 с.

23. Баранов А.А. Информационная инфраструктура: проблемы регулирования деятельности. /А.А. Баранов // Киев. – 2012. – с. 351

24. Горяева Т. М. Политическая цензура в СССР. 1917 – 1991 гг. // М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2009. — 407 с.

25. Григорьев С. И. Придворная цензура и образ верховной власти. 1831 – 1917. / С.И. Григорьев. // СПб.: Алетейя, 2007. – 480 с.

26. Жирков Г. В. История цензуры в России XIX – XX вв. // М.: Аспект пресс, 2001. – 368 с.

27. Блюм А. В. Советская цензура в эпоху тотального террора. 1929 – 1953. // СПб.: АКАД. ПРОЕКТ. – 2000. – 312 с.

28. Марцоха И. Е. Институт цензуры в информационной правовой политике России // Дис. канд. юрид. наук: 23.00.02. Рост. юрид. ин-т МВД РФ. – 133 с.
29. Трофимов М. С. Конституционный запрет цензуры и свобода массовой информации / М. С. Трофимов. / Информационное право. – 2010. – № 1. – С. 25- 28
30. Солодовников М. В. Цензура как механизм социального контроля: социологический анализ // Диссертация кандидата социологических наук: 31.00.04. – Моск. гос. ун-т им. М.В. Ломоносова.- Москва, 2011. – С.150.
32. И.Е. Марцоха. Институт цензуры в информационной правовой политике России. // Диссертация кандидата юридических наук: 23.00.02 – Рост. юрид. ин-т МВД РФ. – Ростов-на-Дону, 2007. – 133 с.
- 33.Т.Н. Радько. Теория государства и права в схемах и определениях // Учебное пособие. – М., Проспект. – 2011 – 135 с.
34. А.Г. Рихтер Свобода массовой информации в постсоветских государствах: регулирование и саморегулирование журналистики в условиях переходного периода // Диссертация доктора филологических наук. МГУ им. М.В.Ломоносова. Гл.2
35. «Обсервер» и «Гардиан» против Великобритании (Observer and Guardian v. the United Kingdom) // Постановление Европейского Суда по правам человека от 26 ноября 1991 года (жалоба № 13585/88). – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://litigation.by/evropejskij-sud-po-pravam-cheloveka>
36. Конституція України // Офіційний вісник України від 01.10.2010. – 2010 р., / № 72/1 Спеціальний випуск /, стор. 15, стаття 2598. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
36. Баранов А.А. Информационная инфраструктура: проблемы регулирования деятельности. / А.А. Баранов // Киев. – 2012. – 351 с.
37. Слінько Т.М., Кушніренко О.Г. Вплив конституційних принципів політичної та ідеологічної багатоманітності на реалізацію громадянами України свободи слова та інформації. Європейські перспективи // Науково-практичний журнал. № 8 – 2013 – С. 5-9. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2013_8_3
38. Закон України «Про інформацію» // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua/legislation/laws/1118.html>
39. А. Калмыков. Структура профессии журналиста и анализ ее составляющих / Научно культурологический журнал №10, 15.08.2015. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-www.woa/wa/Main?textid=594&level1=main&level2=articles>
40. Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» / Верховна Рада України // Відомості Верховної ради України. від 05.01.1993. – 1993 р., – № 1, стаття 1. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2782-12>
41. Закон України «Про телебачення та радіомовлення»/Верховна Рада України. // Відомості Верховної Ради України.-1994.- № 10 Ст. 43 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3759-12>
42. Баранов А.А. Информационная инфраструктура: проблемы регулирования деятельности./ А.А. Баранов // Киев. – 2012. – с. 351
43. Бородянський районний суд. 16 жовтня 2013 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/34171808>
44. Марущак А.И. Цензура в Україні: яка вона? Якими є ознаки цензури і чи передбачена сьогодні відповідальність за такі діяння? Правовий аналіз. // [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/yuridichna-consultaciya/2008-05-07/38232>
45. Почепцов Г.Г. Информационная политика // [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://uchebnikonline.ru/politologia/informatsiyna_politika
46. Слінько Т. М. Правовий статус і перспективи розвитку друкованих та аудіовізуальних засобів масової інформації в Україні / Т. М. Слінько, О. Г. Кушніренко // Проблеми активізації конституційно-правових досліджень і вдосконалення викладання конституційного права : зб. наук. ст. — Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 1999. — С. 116—127.